

Lenin, Marx'ı nasıl çalışırdı?

Aşağıdaki metin Yazın Yayıncılık'ın bastığı ve Troçki'nin kaleme almış olduğu Lenin'in Gençliği kitabından alınmıştır.

Leon Troçki, ne yazık ki tamamlamadığı Lenin biyografisine yıllarını ayırmıştır. Bununla birlikte, Lenin'in gençlik yılları ile ilgili bölümleri bitirebilmiştir ve bunlar 1936'da Fransa'da yayınlanmıştır. Lenin'in Marksist çalışmalarını nasıl takip ettiğine dair olan bölüm, Lenin'in gençliği ile ilgili olan cildin gelişme dönemi bölümünde ele alınmıştır.

Dördüncü Enternasyonal Editörleri

Ne yazık ki, Lenin'in Marksizm çalışmalarını nasıl takip ettiğini hiç kimse tam olarak belirtmemiştir. Birkaç yüzeysel ve sınırlı gözlem dışında bize aktarılan pek bir şey yoktur. Yasneva, "Lenin, Marks'ı inceleyerek, derlemeler yaparak, pasajlar kopyalayarak, not alarak tüm günlerini geçirirdi." ve "Onu bu uğraşından koparmak hayli zordu." diye yazmıştı.

Lenin'in Kapital derlemesi bize ulaşmadı. Bu çalışkan gencin Marks üzerine çalışmasının yeniden inşası için elimizdeki tek malzeme ileriki yıllarda çalışmalarında derlediği not defterleridir. Hala lisede öğrenciyken, Lenin, kompozisyonlarına bitmiş bir plan üzerinde çalışarak başlamıştır. Ancak daha sonra, argümanlar ve uygun alıntılarla desteklemiştir. Bu yaratıcı süreçte, Ferdinand Lassalle'nin çok yerinde bir tespitle düşüncenin fiziksel gücü dediği bir

kalite örneđi göstermiştir.

Yalnızca mekanik bir tekrar olmayan bu tarz çalışmalar, aynı zamanda ters bir yönden yaratıcı bir çaba gerektirir. Başka bir insanın çalışmasını özetlemek, o çalışma mantığının iskeletini ispatları, betimlemeleri, konu dışı arasözleri sıyrarak apaçık gözler önüne sermek demektir. Lenin, çoşuklu ve tutkulu bir şekilde bu zorlu yola başladı. Mantıksal yapıyı, diyalektik geçişleri ve terminolojiyi okuyarak, üzerine düşünerek ve teyit ederek her bölümü bazen yalnızca bir sayfayı özetledi. Sonuçlara hakim olarak metodu benimsedi. Başkasının sisteminin birbirini izleyen basamaklarını sanki sistemi yeni baştan inşa ediyormuş gibi aştı. Kafatasının güçlü kubbesinin altındaki fevkaledede düzenli beynine hepsini yerleştirdi.

Gelişme süreci

Lenin hayatının geri kalanında, Samara döneminden özümsemiği Rus siyasi-ekonomik terminolojiden hiçbir zaman ayrılmadı. Bu yalnızca onun inatçılığıyla açıklayabileceğimiz bir şey değil. Her ne kadar Lenin'in entellektüel inatçılığı en üst düzeyde olsa bile. Bunun sebebi aslında, başlangıçtan itibaren, onun her kavram üzerinde bilinçli bir şekilde karar vermesidir. Böylece bir kavramı tüm yönleriyle düşünüp, bilincinde tüm kavramlar döngüsünde bir yere kaynaştırmış oluyordu.

Kapital'in birinci ve ikinci ciltleri, Vladimir'in Alakayevka ve Samara'daki temel el kitaplarıydı çünkü üçüncü cilt o zamanlarda henüz ortaya çıkmamıştı: Marks'ın bu taslağı yaşlı Engels tarafından henüz bir düzene konmaya başlanmıştı. Vladimir Kapital'i o kadar iyi incelemişti ki, esere her geri dönüp baktığında onda yeni fikirler keşfedebiliyordu. Samara dönemi kadar erken bir dönemde - sonradan söyleyeceğı gibi - Marks'a "danışmayı" öğrenmişti.

Üstadın kitaplarından önce, küstahlık ve alay otomatik olarak en derin şükranı

hisseden bu değişen ruhtan ayrılır. Marks'ın düşüncesinin gelişimini izlemek, karşı konulmaz gücünü hissetmek, tesadüfi cümlelerden ya da sözlerden çıkarımlar yapmak, her defasında Marks'ın alaycılığını ve hakikate olan inancını yinelemek ve bu acımasız zekanın karşısında minnet duymak; bunlar Lenin için bir zorunluluktan ziyade neşe kaynağı oldular. Marks ne daha özenli ve onunla bu kadar yakın bir uyum içinde olan bir okuyucuya ne de Lenin kadar kavrayışı yüksek ve minnettar bir öğrenciye sahip olmuştur.

Vodosox, "Onunla birlikte Marksizm bir görüş değil, bir din olmuştur" diye yazar: "Lenin'de, gerçek bir bilimsel yaklaşımla bağdaşmayan bir çeşit inanç izleri vardır." Cahil birisi için hiçbir sosyoloji alanı, kararsızlık hakkına dokunmayanlar dışında "bilimsel" olmaya layık değildir. Şüphesiz, Vodosovov'un da doğruladığı gibi, Ulyanov, "Marksizme yöneltilen ve üstüne kafa yorulan tüm itirazlara karşı derin bir ilgi duyuyordu". Ama o bunu sadece "gerçeğe ulaşmak" için değil, bu itirazlarda "zaten varlıklarına ikna olduğu" yanlışları ortaya çıkarmak için ilgi duyuyordu.

Bu nitelendirmede bir doğruluk payı var, şöyle ki: Ulyanov Marksizmi insan düşüncesinin önceki tüm evriminin en olgunlaşmış ürünü olarak kabul ediyordu. Bu kadar yüksek bir seviyeye eriştikten sonra daha düşük bir tanesine inmek gibi bir arzusu hiç yoktu. Hayatı boyunca doğruladığı ve kafa yorduğu bu fikirleri önlenemez bir enerjiyle savunuyordu. Kibirli kara cahillerin ve bilimsel bayağılıkların daha "kabul edilebilir" bir Marksist teori oluşturma çabalarına peşin hükümlü bir güvensizlik duyuyordu.

Teknoloji ya da tıp gibi alanlar söz konusu olduğunda; tekdüzeleştirme, baştansavmacılar, büyü, insan hurafeleri haklı bir güvensizlikle karşılaşır. Ancak sosyoloji alanının her anında bunlar özgür bilimsel ruh kılıfıyla öne çıkıyorlar. Teoriyi sadece zihinsel bir oyuncak olarak görenler, açıklamadan açıklamaya koşuyor ya da çoğunlukla farklı açıklamaların kırıntılarının yığınlarıyla yetiniyorlar. Teoriyi pratik için bir rehber olarak görenler ise daha dengeli, dikkatli ve titizler. Salon şüphecisi tıp alanıyla hiçbir cezayla karşılaşmadan alay edebilir, ama bir cerrah bilimsel belirsizlik atmosferinde yaşayamaz. Devrimci, teoriyi pratik için bir rehber olarak gördükçe onu savunurken çok daha uzlaşmaz

olacaktır. Vladimir Ulyanov baştansavmacılara güvenmiyor ve şarlatanlıktan nefret ediyordu. Marksizmde her şeyden çok değer verdiği şey metodunun katı disiplini ve otoritesiydi.

1893 yılında V. Vorontsov (V.V.) ve N. Danielson'un (Nikolaion) son kitapları çıktı. Tam da Rus kapitalizminin ileriye doğru güçlü bir adım atacağı zamanda, bu iki popülist iktisatçı imrenilecek bir azimle Rusya'da kapitalist gelişimin mümkün olmadığını savundu. Zamanının gözden kaybolmuş bu popülistlerinin kendi teorisyenlerinin açıklamalarını aynı genç Marksistin Samara'da yaptığı gibi dikkatle okumuş olmaları pek olası değil. Ulyanov'un düşmanlarını sadece yazılarını çürütmek için tanınması gerekmiyordu. Her şeyden önce mücadele için içselleştirilmiş bir kesinlik peşindeydi. Gerçekliği polemikçi bir havayla incelediği ve zamanında bütün tartışmalarını, haddinden fazla yaşamış Halkçılığa yönelttiği doğrudur. Ancak, saf polemğin kendi başına bir amaç olması herkesten çok yirmi yedi ciltlik polemik yazılarının gelecekteki yazarına yabancı geliyordu. Hayatı olduğu gibi bilmeliydi.

Vladimir, Rus devriminin meselelerine yaklaştıkça ve Plehanov'la tanıştıkça Plehanov'un eleştirel eserlerine olan saygısı artmıştı. Rus Bolşevizm tarihinin güncel çarpıtıcıları (Preskiakov gibi) "Marksizmin, göçmen grupların ve Plehanov'un" - ve eklemek gerekir ki, kendisi de bir göçmen olan Marks'ın - "her türlü etkisinden muaf bir şekilde Rus topraklarında kendiliğinden doğuşu" üzerine ciltlerce yazı yazmışlardır. Ve Lenin'i, sonradan "tek ülkede sosyalizm" fikri ve pratiğinin içinden çıkacağı gerçek yerli Rus "Marksizmi"nin kurucusuna dönüştürmüşlerdir.

Rusya'nın kapitalist gelişiminin doğrudan bir "yansıması" olarak Marksizmin kendiliğinden doğduğu doktrini Marksizmin berbat bir karikatürüdür. Ekonomik süreç yansımasını "saf" bilincin doğuştan bilgisizliğinde değil, insanoğlunun geçmiş tüm fetihleriyle zenginleşmiş tarihsel bilinçte bulur. İngiltere'de Adam Smith ve David Ricardo'nun ekonomi-politiği sayesinde, Büyük Devrim'den çıkan Fransa'nın devrimci ve sosyalist fikirleri sayesinde, Klasik Alman felsefesinin bir başarısı olarak ortaya çıkan diyalektik metodun ortaya konması sayesinde, 19. yüzyılın ortasında kapitalist toplumdaki sınıf savaşımının Marksizme ulaşması

mümkün olmuştur. Bu nedenle, Marksizmin enternasyonalist karakteri kendi doğumunun köklerinde doğal olarak bulunur. Volga'da zengin köylülerin (Kulakların) gücünün büyümesi ve Urallar'da metalurjinin gelişimi bağımsız bir şekilde aynı bilimsel sonuçları doğurmak için bütünüyle yetersizdi. Emeğin Özgürlüğü Grubu'nun yurtdışında doğması basit bir tesadüften ibaret değildir: Rus Marksizmi, şeker pancarı mahsulleri ya da kalitesiz pamuklu kumaş (ki üretimi için makinelerin ithal edilmesi gerekiyordu) gibi Rusya kapitalizminin otomatik bir ürünü olarak ortaya çıkmamıştır; Batı'da köklerini salan bilimsel sosyalizm teorisiyle birlikte bütün Rus devrim deneyiminin birleşiminden doğmuştur. Doksanların Marksist kuşağı, Plehanov'un kurduğu temeller üzerinde yükselmiştir.

Zeka yoksunları Lenin'i nasıl "göklere çıkarıyor"?

Lenin'in tarihsel katkısını takdir etmek için en başından onun zihninin bakir topraklarını sadece kendi sabanıyla sürmüş gibi gösterme çabasına hiç gerek yoktur. Elisarova, Kamanev ve diğerlerini papağan gibi tekrarlayarak "Böyle kapsamlı çalışmalar neredeyse hiç yok" diye yazar: "Onun için orijinal kaynakları çalışmak ve onlardan kendi sonuçlarını çıkarmak gerekliydi." Lenin'in bilimsel titizliğine, onun öğretmenleri ve öncülerini yok sayan bu iddiadan daha büyük bir saldırı olmadığı gibi Doksanların Rus Marksizminin erken dönemlerinde kapsamlı eserler olmadığı da doğru değildir.

O dönemde, Emeğin Kurtuluşu Grubu'nun yayınları, zaten yeni akımın kısaltılmış bir ansiklopedisini oluşturmuştu. Rus entelijansiyasının önyargılarına karşı 6 yıl süren parlak ve kahramanca mücadeleden sonra 1889'da Paris'teki Sosyalist Dünya Kongresi'nde Plehanov şunu ilan ediyordu: "Rusya'daki devrimci hareket sadece devrimci işçi sınıfı hareketi olarak zafer kazanabilir. Bizim için başka bir yol yok; olamaz." Bu sözler, önceki çağdan çıkarılan en önemli sonuçlarının genel bir özeti idi ve de Volga'daki eğitiminde Vladimir'in takip ettiği bir "göçmen" in genellemeleri üzerine dayanıyordu.

Vodovosov, “Lenin, Plehanov, özellikle de (kitabı) *Farklarımız* hakkında yoğun bir hisle konuşurdu.” diye anılarında yazar. 30 yıllık bir aradan sonra anımsanabildiğine göre Lenin, hislerini, Vodovosov’a canlı şekilde göstermiş olmalı. *Farklarımız*’ın temel gücü, devrimci politikaya, tarihin maddeci kavranışı ve Rusya’nın ekonomik gelişiminin analiziyle ayrılmaz şekilde bağlı gibi davranmasında yatmaktadır. Ulyanov’un Halkçılara karşı Samara’daki ilk açıklaması, Rus Sosyal Demokrasisi’nin kurucusunun eserine yönelik sıcak takdiriyle doğrudan ilişkilidir. Marks ve Engels’ten sonra, Lenin en çok Plehanov’a borçludur.

1922’nin sonuna doğru, Lenin, erken Doksanları işarete ederek “Kısa süre sonra bu Marksizm, bir akım olarak, genişlemeye ve Emeğin Kurtuluşu Grubu tarafından ilan edilen, Sosyal Demokratik yöne doğru kayışı Batı Avrupa’dan daha önce başladı.” diye yazıyordu. Bu yol, Lenin’in kendi otobiyografisinin bir parçasını olduğu gibi bütün bir kuşağın gelişiminin hikayesini de özetliyor. Marksist akımla tanışıklığına ekonomik ve tarihsel bir temelden başlayan Lenin, Rus entelijensiyasının gelişimini çokça ötesine geçmiş Emeğin Kurtuluşu Grubu’nun fikirlerinin etkisi altında Sosyal Demokrat oldu. Sadece zeka yoksunları Lenin’i göklere çıkarmayı babasına ve onun hiç sahip olmadığı devrimci fikirlere atıfla ve -Lenin’in benim düşüncel babam diye değerlendirdiği- göçmen Plehanov’un devrimci rolünü küçülterek yapmayı hayal edebilir.

Kazan, Samara ve Alkayevka’da Vladimir kendisini bir öğrenci olarak düşündü. Ancak nasıl büyük ressamlar gençliklerinde eski ustaların resimlerini kopyalarken bile kendi bağımsız fırça darbelerini sergilerse, Vladimir Ulyanov da düşünce ve inisiyatifinin gücünü öyle bir noktaya taşımıştı ki başkalarından özümstedikleri ve kendisinin geliştirdikleri arasında sınır çizgisini çizmek zordu. Samara’daki son hazırlık yılı boyunca bu sınır çizgisi kesinlikle yok olmuştu: çırak bağımsız bir araştırmacı haline gelmişti.

Tarihsel karşıtlık

Halkçılarla karşıtlık, doğal olarak Rusya'da kapitalizmin gelişmeye devam edip etmediği gibi güncel gelişmeler üzerine tartışmalar alanına kaydı. Fabrika bacalarının ve sanayi işçilerinin sayısını ya da köylüler arasındaki farklılaşmayı gösteren grafikler gibi özel bir anlam kazandı. Sürecin dinamiğini anlamak için geçmişin rakamlarıyla bugünkünü karşılaştırmak gerekliydi. Böylece iktisadi istatistikler, bilimlerin bilimi haline geldi. Rakam sütunları; Rusya'nın, onun entelijansiyasının ve devriminin kaderinin gizemi için bir anahtarı elinde tutuyordu. Askeri yönetim tarafından düzenli olarak yapılan atların sayımı bile şu soruya cevap vermek için yardıma çağrılıyordu: Kim güçlü, Karl Marks mı Rus köy komünü mü?

Plehanov'un erken çalışmalarındaki istatistiksel malzeme çok zengin olamazdı: köy ekonomisinin çalışılması için özel değerde olan Zemstvoların istatistikleri ancak Seksenler boyunca gelişmeye başlamıştı. Hatta o yıllarda bu istatistikleri içeren yayınlara Rusya'dan yıllarca izole olan bir göçmenin ulaşması nadiren mümkündü. Yine de Plehanov, istatistiksel veriler temelinde bilimsel çalışmanın genel yönüne uygun şekilde tam bir isabetlilik gösterdi. Yeni okulun erken istatistikçileri de aynı yolu izledi. M.A. Hourwich, Rusya kökenli bir Amerikalı profesör, 1886 ve 1892'de Rusya köyü üzerine iki tane makale yayınlıyacaktı ki bunlar Vladimir Ulyanov tarafından çok değerli görülecek ve model olarak kullanılacaktı. Lenin hiçbir zaman öncüllerinin çalışmalarını takdir etme fırsatını kaçırmadı.